¶ Stans puer ad mensam.

¶ Johannis Sulpitii Verulani viri disertissimi de moribus puerorū p̄cipue in mensa seruādis. Carmen iuuenile paucis ab ascensio explanatum.

Quos decet in mensa mores seruare docemus
Virtuti vt studeas litterulisq; simul.

¶ Quos decet autor prelibat materiā de qua dictur⁹ est ⁊ dicit q in hoc opusculo vult docere ipsos iuuenes quos mores debeāt seruare in mēsa. Addit causā finalē dicēs: ideo o puer hoc carmē tibi ꝓposui vt studeas. i. diligēter īcūbas simul virtuti ⁊ litterulis. i. sciētiis ꝓ captu tuo. ¶ Aduerte aūt lector hic p̄mū q̄ ad sniam duo quoꝝ vnū est q decēter ⁊ ꝓueniēter hoīes p̄cipue iuuenes nō solū debēt philosophie speculatiue operam dare sz etiā practice ⁊ morali. vt autor est Plato cuius ꝟba trāstulit Aulus Gellius in libro de noctibz atticis sic Phia o Socrates res est elegās si modice q̄spiā ꝓ etatē attigerit: at si supra modū tps in ea ꝓtriuerit hoīm est corruptela. Nā si q̄s vel ameno sit acriq; ingenio ⁊ vltra etatē philosopheī necessū est eū oīm rerū oīm esse īperitū q̄rū vsū calleat optz q̄sq; honestus ꝓbusq; est futurus. ⁊c. Alterū est q signant dicit autor vt studeas ꝟtuti ⁊ litterulis simul: q: optz vt his q̄ sapiētiā vult adipisci habeat ꝟtutē dictū est cnī. Sapiētie p̄mo. In maliuolā aīam non introibit sapiētia: nec habitabit ī corpe subdito pctīs. ¶ Attēde q̄q; ad vocabula o puer. Decet sepe ponit impsonale ꝟbū actiue vocis: rarius ꝓsonale ⁊ regit vtroq; mō actm: vt talis ptus decet deū facit ꝟbalia multa: vt decus q̄ ē ornamētū: decor pulchritudo forme decētia pulchritudo morū decoꝝ pulchritudo loquēdi. Mēsa dr a metior q̄ hz in ꝓterito mēsuī: ⁊ in supino mensū ⁊ est aut tabula ad quā vescimur aut id q̄ simul ī ea ponit. Studere est alicui rei diligentē operā dare ⁊ studiose incūbere regitq; dtīn sz trāssūptiue et min⁹ ꝓpie sumptū ꝓ eo q̄ est studēdo disco: actm regit. Litterulis ē diminutiuū nomē deductū a lr̄is vbi scies q lr̄a in singl'i numero ⁊ lr̄e in pl'i nō idem signt: nā in singl'i lr̄a est manus aut modus scribētis aut vnū elementū seu vna littera: vt a vel b. In pl'i sepe sigt epl'am: ⁊ frequēter oēm sniam q̄ lr̄is inscribit. Si q̄ras q̄re ergo vsus est diminutiuo dicā q ꝓpt duo p̄mo q: lr̄is nō potuit dicere in hoc gñe carmīs: scdo q: in etate puerili nō discunt magne sciētie sz litterule. i. parue sciētie hoc est grāmaticales: cū q̄bus etiā bonos mores ⁊ bona instituta te discere cohortatur.

Que prius admoneo miti puer indole serua
Pzeq; tuis oculis hec mea iussa tene.

¶ Hic admonet auctor vt p̄cepta q̄ positurus est anteq; loquet de moribz in mēsa seruādis habeant semp pre oculis. Ordo est o puer sup. q̄ es miti indole. i. clementi ingenio ⁊ bona natura serua. i. obserua custodiq; pro et tene pre tuis oculis. i. ante tuos oculos hoc est mēoria tua: hec mea iussa. i. d est precepta que admoneo prius sup. q̄ loquar de moribus mense. Aut

legendum est que pius admoneo vt sit o puer miti indole. i. habens mitē indolem serua ea que ego existens pius. i. clemens ⁊ benignus ⁊ non rigidus preceptor admoneo: aut puer serua miti indole. i. p mitem indolē. ⁊c. ¶Sententia est clara p̄o constructione ⁊ vocabulorū significatione: aduerte primū q̄ moneo et eius compositā regunt duos accusatiuos tamen res de qua fit admonitio potest etiam in genitiuo poni: vt admonco te preterite vite tue/quasi sit memorez te facio. ¶puer miti indole est venusta locutio per regulam talem. ¶Omnis dictio significans totum vel subiectum regit partem vel proprietatem in genitiuo vel in ablatiuo mediante adiectiuo laudis vel vituperij etiam in genitiuo vel ablatiuo posito. In genitiuo secundum seruium magis grammatice. In ablatiuo magis elegant ⁊ latine. Indoles ſm Seruiū est imago ⁊ futuris future: ⁊ ſm Nonium tantuz adolescentiā ⁊ suetudo indolē dicit. Iussa ſm Lau. val. heteroclytum est gñe ⁊ declinatiōe nā in singulari est masculini gñis ⁊ q̄rte declinatiōis ⁊ in plurali neutri ⁊ scde. Declinat em. hic iussus/huius iussus/huic iussui. Et pluraliter hec iussa/horum iussorum. quoduis hoc iussum quoq; dicatur.

Sit sine labe toga: ⁊ facies sit lauta manusq;
Stiria nec naso pendeat vlla tuo.

¶Hic autor ponit primū preceptū qđ est de honestate vestiū ⁊ corpoz: et dicit q̄ toga. i. qlibet vestis mgrie exterior debet esse mūda ⁊ facies ⁊ manus lote tpe matutino ⁊ anteq̄ eat ad mēsam ⁊ nasus mūctus ne putredo depēdeat. ¶Constructio: Labes ꝺr macula p quā in damnū aut peccatū aut vituperationē labimur. Lauta est pticipiū a lauo cuius supinū regulare lauatū qđ aliqñ reperit syncopatū ⁊ est lautū: ⁊ per mutationē huius diphthongi au in o longū fit lotū frequent' asit ita nutata legim': vt codicē a caudice: coꝛū a cauro: colema a caule: moꝛū a mauro: plostrū a plaustro: clostrū a claustro. ⁊c. Stiria est illa glacies q̄ ex guttis ꝯgelatis depēdet a tignis ⁊ tectis domoꝝ. ad cuꝰ similitudinē vocat hic autor īmunditiā que pēdet de naso pueroꝝ stiriā. Nasus nūc masculinū ponendū est: sed olim aliqñ hic nasus: aliquādo hec nasa: aliqñ hoc nasum. Unde ¶plautus sagax nasum habes dixit. Toga ꝺr a tegendo et est vestis ampla ⁊ lōga qua tegimur: que (quia ea tempore pacis vtebantur Romani) solet poni ꝑ pace: sicut apud Ciceronem. Cedant arma toge. i. bella paci. et apud Martialem. Clarum militie fronto decusq; toge. Est autem proprium indumētum romanoꝝ. vnde per gentem togatam gentem romanam intelligere debemus. Et quia Sulpitius reme precepit: ideo bene dixit. Sit sine labe toga. Ordo est. Toga eadem vestis tua puer sit sine labe. id est immunditia. Et facies tua sit lauta. id est lota vel lauata seu mundata aquis: et manus tue sup. sint laute. Nec p̄o et non vlla stiria. id est vlla immundities habens modum stirie non pendeat sup. de tuo naso: hoc est sis munctus ⁊ mundus anteq̄ ad mensam accedas.

Et nichil emineant: ⁊ sint sine sordibus vngues
Sit coma: sit turpi calceus absq; luto.
Linguaq; non rigeat: careant rubigine dentes

Carmen iuuenile de moribus mense.

Atq; palam pudeat te fricuisse caput
Exprimere ⁊ pulices: scabiemq; rigere nocentem.
Ne te sordidulum quis videt ista vocet.

¶ Hic autor docet quē cetera mēbra curāda sint et dicit q; vngues nō sint lōgi ⁊ sordidi ⁊ capilli ⁊ calcei nō sint laxi. līgua nō sit rigida p̄ imūdiciez p̄tectā. dēt̄es etiā sint puri et sine rubigīe. Deīde monet nos circa curāda corpora esse cautos ⁊ circūspectos ibi. Atq; palā. ⁊c. ⁊ dt q; turpe ē fricare caput coram hoībus honestis. aut extrahere pulices aut alios vermiculos aut fricare pruriginosā cutē qsi talia videri⁊ facere dicēt te esse sordidū Emunere ē extra reliqua apparere. vñ q ceteros hoīes altitudine excedit ⁊ q muros ciuitatis excedit emūnet. Vngues ergo eminēt qñ sunt longiores q; carnes digitor. Sūt aūt vngues hoīm leonū auiū ⁊ similiū: vngule aūt equor mulor ⁊ similiū. Coma dr plectio capillor tā in multere q; in viro Cesaries aūt magis viris p̄petit. Est etiā methaphorice coma in frondibz arbor. Calcei sunt qs galli solulates minus latine vocāt. Rigere est rigidum. hoc est durū ⁊ inflexibile esse vel fieri. Rubigo est macula que frequenter in ferro neglecto contrahitur sub rufo colore.

Seu spuis aut mungis nares mutaue memento.
Post tua concussum vertere terga caput
Mucorem haud tangas digitis sputum ve resorbas.
Panniculo nasum mungere nempe decet
Et ructare caue quin ora in terga reflectas.
Stringe os: ⁊ crepitum coge tenere nates.

¶ Docet q̄liter ea q̄ ex fragilitate humana īdecenter obuenire p̄nt tpanda sint. dicēs q; aut spuendū est aut mungēde nares aut stermutādū: memēto ⁊tere caput tuū p̄cussum ab hmōi passione post tua terga. Mucorē autez seu fetorē narīū nō digitis nudis sz pāniculo de ligno debes excipere etiā sputū aut īmundiciā nasi aut cerebri si in os collegerz nō deglorbebis sz eīcies caute ne q̄s videat. Si forte debilitas stomachi ructare cogat: sūmo opere adnitenduz vt os post tergū reflectas. Vitandus est screatus ⁊ inceptus sonus oris quem more porcorum quidam comedendo faciūt. Claudende sunt preterea nates seu clunes ne aut crepitum faciant aut fetorem emittant. Mucor hic accipitur pro immundicie nasi. est etiam vitium pānis: quando est situ obsitus ex vetustate sicut vini acor. Resorbas hic tertie p̄iugationis est: frequētius reperitur secunde. Sed vt dicit Seruius frequēter ⁊ba scōe subtracta e penultima litteras fiunt tertie: vt feruco fer no: tergeo tergo: caueo cauo: sorbeo sorbo. Pāniculū hic etiā de ligno dixi more italico. Nates sunt posteriores partes circa anum.

Mundicieq; tibi placeant: medio quoq; cultu.
Utere: ne turpis vel videare leuis.

¶ Docet seruare mediocritatem in vestibus inter luxum seu elegantiā et

sorditatēq; monetq; vt vestes sint mūde ne videamur turpes: ⁊ sint in mediocri cultu nō nimis culte: ne videantur leues sup. in moribus et animo.

Nec maledicta refer nec p̄omas turpia dictu
Et stomachosa quidem dicere turpe tibi.

¶ Docet seruare modestiā ī loquēdo ⁊ vitare ꝓcacitatē līgue dicēs: o puer nec refer maledicta. i. ꝓuitia, hoc ē ꝫ fuerꝫ lacessit⁹ ⁊ ꝙs tibi maledixerit noli maledicta referre. i. maledicēdo rñdere / ⁊ multo min⁹ decet te ꝓrem maledicere. Monet eitā vitare ꝟba scurrilia ⁊ ad luxuriā incitātia dicēs ⁊ nec ⁊ non ꝓmas. i. non ꝓferas de pectore tuo turpia dictu. i. vt dicant vel dū dicunt vel ad dicendū. Monet ꝓterea seruare decorē dicēs q; nō vtemur ꝟbis que non ꝓpetunt etati nostre. Non aūt decet puerū habere ꝟba stomachosa. id est alto stomacho cum grauitate et iracundia prolata.

Moribus vrbanis curato p̄ditus esse
Parce gule turpi: luxuriamq; fuge.
Parce et auaritie bilē frenare memento
Inuidulus / tumidus / non odiosus eris.
Desidiam fugies: atq; omnia turpia pelle
Et ludi turpes sint p̄procul atq; viri.

¶ Docet vitare rusticitatē et vitia capitalia seu mortalia: gulā luxuriam auaritiā irā inuidiā supbiā odiū odiositatē desidiā ⁊ tā turpes ludos q; turpes viros. q; scriptū est cū sctō sctus eris. ⁊c. Urbanus a ū / est ad vrbē ptinens vbi solēt esse venusti mores. Pditus ōra pre ⁊ datus ꝙsi ꝓter ceteros donat⁹ a natura vel deo aliq; virtute vel arte. Parce gula. i. abstine a gula sicut Virg. dicit, Parce metu. bilis est sāguis melācholic⁹ q; ad iram ꝓuocamur ⁊ ponit hic ꝓ ira. Dicit notāter frenare q; nō possumus penitus extirpare. irā. vñ Hora. in ꝓmo sermonū. Deinde q̄tinus excidi penit⁹ victū ire. Cetera item nequeūt stultis herentia. ⁊c. differt aūt ab iracūdia q; vt idē dicit in epl'is. Ira furor breuis est. ⁊c. Iracūdia aūt ꝓlixior. Nā iracūdus naturaliter ad irā incitat. Solet ꝓterea in pueris nō esse inuidia ideo pulchre vtit diminutiuo dicēs. Nō eris inuidulus. Tumidus ōr inflatus elatus supbus. Odiosus poti⁹ passiue significat ⁊ est q; molest⁹ est. et vtrūq; fugiendū est puero tam molestū esse q; odiosum. Nō aūt dicendum est odio odis in p̄senti licet Cicero semel odias dixisse legatur. Desidia dicitur adi et sedeo: et est in accidioso et pigro.

Fidus sis / audensq; bonis temerarius esse.
Despice: non audax sis timidusq; nimis.

¶ Monet vt iuuenis seruet fidelitatē ⁊ fortitudinē: dicēs o puer sis fidus q; ꝓ ⁊ audēs. i. ꝓpte ⁊ oportunitate aīo suis bonis. i. ad bona facienda et despice. i. ꝓtēne fuge esse temerari⁹. i. temere ⁊ sine circūspectiōe q̄cumq; aggrdiēs: hoc ē ne sis audax neq; nimis timid⁹. Audax ē assidue audēs ⁊ est vitiosus ꝓ supabundantiā. timid⁹ est ex natura ⁊ ita ꝓtinue timēs ⁊ hz vitū pūsillanimitatis ꝙ defectū: fortis aūt seruat mediocritatē et ē q; aud⁹

cū debitis circūstātiis: vbi qñ quēadmodū quantū in q̄bus ⁊ p quib⁹ audēdū est. Estq; fortis audēs ⁊ timēs aliqñ: sz neq; audax neq; timid⁹ vnq̄

Despicere ē p̄ceptū noīe rē aliquā aspicere: ⁊ p̄ remīsa deorsū ⁊ specto.

Nec penitus mutū: nec te decet esse loquacem.

Conuenit ille toro: conuenit iste foro.

¶ Hortat vt puer seruet modū in loquēdo ne sit mut⁹ aut eliguis seu garrulus ⁊ loq̄x. i. assiduē loquēs: q; ille. i. mut⁹ cōuenit toro. i. lecto seu cubili vbi tacēdū oīno ē ⁊ iste. i. loq̄x ⁊ litigios⁹ p̄ueīt foro iudiciali vbi lites agūt

Et mansuetus eris rectū te lectus habebit

Detege nec socium nec tua membra moue.

¶ Docet seruare modū in lecto vbi puer erit mānsuetus et non p̄culās: se aut socium detegens; aut se immoderate mouens.

Ne sis difficilis nimium nec credulus esto

Dedecus ⁊ metues: ⁊ reuerere bonos.

¶ Monet seruare modū in credulitate et adhibenda fide: dicēs q; nō erit nimis difficilis ⁊ tardus ad credēdū nec nimis facilis seu credulus. Monet etiā gñaliter vt vitemus omne dedecus: ⁊ reuereamur omnes bonos.

Futilis et mendax nunq̄ nimiumq; seuerus.

Esto sed ⁊ comem munificumq; velim.

¶ Docet seruare modū in seueritate et rigore ꝓbq; dicēs q; puer nō erit futilis. i. vaniloqu⁹ ꝓba sua ꝓfunditer effundēs aut mēdax nec nimiū seuerus. i. rigorosus i sequēdo veritatē. i. q̄ ab opinīōe sua nullo mō possit flecti Ut aūt Aug. docet in hō. ꝓtra mendaciū: etiā obsequiosa mēdacia vitāda sūt. Est aūt seuerus nimis rigide seruās veritatē ⁊ ita durus nulli p̄cedēs q̄d ꝓbat dicēs: sz ⁊ comē munificūq; velī sup. te esse. Comis dr̄ p̄cinnu⁹ affabilis cōmodus: ⁊ vt inq̄t Galla. Comis ē benignus hō ⁊ facilis qui nō grauare inseruit. Futilis q̄ ꝓba sua ꝓfundit a vase futili q̄n sacrificūs vtebant q̄d latū os ⁊ fundū seu pedē tam strictū hēbat vt stare non posset quin liquor ex effundat. quod cautū fuit ne aqua sacrificantibus habenda in terram poneret. quod piaculum putabat gentilitas.

Sis pius atq; colas superos venerare parentes

Et noceas nulli: surripiasq; nichil.

¶ Cohortat puerū ad pietatē erga superos et parentes ⁊ dehortat ab iniuria et a furto. Potest aūt sic intelligi textus. Sis pius. erga deum. colas superos. id est sanctos. et venerare parentes. diligimus tepide. amamus feruenter. colimus cum veneratione.

Nec sis vinosus q̄uis potasse Catonem

Fama refert fugias sumere vina mera.

¶ Monet ne iuuenis sit bibax et appetēs vini nec bibat meratiua. i. vinū purū sz dilutius. i. vinū īmixtū aque q̄ q̄dē minus late limphatū vocāt. Pro vocabulis cognoscēdis audiamus Lau. val. Vinosus inquit mulestans puer.

rosus ⁊ libidinosus ⁊ ſſ'ia dicunt q̄ qs affectus ſit ad hec ⁊ amat vinū mulieres ⁊ libidinē. Rigidius aūt vt autor eſt. Aulus gel. inq̄t inclinamentū ꝓbor hmōi. Vinosus mulierosus religiosus. ⁊c. ſig̃t copiā quandā immodicā rei ſup qua or. Quo circa religiosus appellabat q̄ nimia ſupſtitiosa religiōe ſeſe alligauerat eaq̄ res vitio dabat. Poſt multa tādez ꝓba Aulus gel. legē dare videt vt earū rerum q̄rum vſus certus et p̄finitus ac limitatus eſſe debet: vt vini mulieris. ⁊c. ⁊ copia vitio dat: earundē noīa inosus vituperiū habeāt. Earū vero rerū noīa q̄ quāto copioſius tāto decētius ꝓueniūt laudē ꝓportent: vt formoſus ſpecioſus generoſus animoſus gratioſus ſtudioſus. Eſt ergo vinoſus nimius amator vini. Potare autē quandā immodicitatē ſig̃t. vñ ⁊ potatores vilipendunt. Nō ergo or q̄ fama eſt. Catonē bibiſſe q̄ hoc fere neceſſariū eſt: ſed potaſſe vſq̄ ad ſupfluitatē vñ potus or ebri⁹. Si q̄ras vbi lectū ſit Catonē potaſſe: dices cuz in multis locis tū apud Ceſarē vt autor eſt Plinius ſcōs. iii. lib. epl'arū: vbi in epl'a ad ſeruū ſuū inquit. Erūt officia ante lucana: in q̄ ī cidere impune ne catoni q̄dē licuit. Quē tū. C. ceſar ita reꝑhēdit vt laudet. Deſcribit enī eos q̄bz obuius fuerit cū caput ebriū reſperiſſent erubuiſſe. Deiū adūcit. Putares nō ab illis catonē ſed illos a catone deꝑhenſos. Potuit ne plus auctoritatis tribui Catoni q̄ ſi ebrius q̄q̄ tā venerabilis erat hec illi. Fama ergo refert potaſſe Catonē. vñ Seneca vir alio q̄ grauiſſimus citius ſe ebrietatē velle laudare q̄ Cato ꝓpt eā dehonestare dicebat.

Non ſis deriſor: non ſomniculoſus iniquus.
Non iudex: nec tu teſtis iniquus eris.

¶ Precipit ne puer ſit deriſor: aut ſomniculoſus. i. deditus nimiū ſomno nec vocatus poſtea ad iudiciū ſit iniquus iudex aut teſtis mendax.

Omnibus in rebus ſtudeas p̄cor eſſe modeſtus.
Sis auidus laudis: ſit tibi cura boni.
Sic bene moratum laudabimus atq̄ colemus
Sic eris ipſe grauis: ſic et honorus eris.

¶ Varia precipit ⁊ primū dat generale preceptū de modeſtia ſeruēda in oībus rebz: de qua ſolet dici. Oībus adde modū modus eſt pulcherrima virtus. Et horatius primo ſermone. Eſt modus in rebus ſunt certi denicz fines. Quos vltra citraq̄ nequit cōſiſtere rectum. Deinde cohortatur ad auiditatē laudis ⁊ ad eā quā ſanctā emulationem vocant: et ad curā oīs boni ⁊ honeſti hoc enī pacto inquit efficieris vir honorus ⁊ grauis. Moratus or qui habet bonos mores: moroſus q̄ nimis eſt difficilis in moribus.

¶ Scōs libellus huius opuſculi.

Nunc faciles aures animū quoq̄ trade ſerenū.
Morigerare michi molia iuſſa dabo

¶ Precepturus alia iterū facit auditores attentos ⁊ benuolos: p̄caturq̄ vt accommodent ſibi faciles. id eſt promptas et dociles aures: et animum

Carmen Iuuenile de moribus mense.

ser enũ hoc est ceteris curis vacuum additq; o puer morigerare. i. morem gere michi: et dabo tibi precepta mollia. i. facilia ⁊ non dura.

Non sum qui laudem summo te accũbere mane
Iudice conueniens me dabit hora cibum
Nec vos ante focum cenas producite longas
Hoc faciat caupo: qui sapit ista fugit.

¶ Monet ne prima luce incipias ingurgitare vsq; ad suprema. S. mane. Plautus scõm Seruium declinauit: et dixit amam. Focus est locus vbi ignis fouetur: caupo q̃ vinum vendit ⁊ caupona domus eius quã galli tabernam vocant.

Sterne toros nitide: lautosq; appone quadrantes
Atq; salem ⁊ cererem: flumina vina dapes.

¶ Describit officiũ q̃ eius seruit mense seu accũbentibz: dicens q̃ primũ sternet toros. i. lectos: qr in triclinijs olim discũbebãt. Etiã lz ad toros nõ sedeamus tñ sternendi ⁊ aptãdi sunt. Deinde lautos ⁊ mũdos quadrãtes q̃ plerisq; in locis ex quadrato pane fiũt aut ex metallo: si vero rotũdi sint orbes vocant. vulgus scissoria vocat. Tũ inter fercula pmũ apponet salẽ quẽ nouissimũ tollet. Sciat aũt recens grãmaticus salẽ p cõdimento etiã masculinũ esse: sed aduertat peritior in ntõ dũtaxat neutrũ reperiri. Vnde Affranius. Quicq̃d loquimur salmerũ est: qõ asperisse Therentiũ putãt vbi dixit. Qui hz salem qõ in te est. q. d. qõ sal: cũ alij interpretent. i. q̃ res vel qõ vez habere salem in te est. Tum apponet cererez. i. panem. Tum flumina. i. aquam mundam: tum vina ⁊ nouissima dapes.

Te vitare velim cupidus ne vt lurco sonoras.
Contractes fauces: mandere rite decet
Et licet antiqui cubissent pectore prono
Te colla hec etas recta tenere iubet
Et sinito mensis cubitis herere potentes
Tu tantum faciles pone repone manus.

¶ Monet vt honestus sine sonoritate oris comedas: ⁊ rect⁹ mense nõ incũbens sedeas. Lurco õr qui cũ auiditate lurcat. i. cibũ ingurgitat. Lurca aũt estos culei vel vtris. Vnde lurcones capacis gule homines.

Tuq; puer iubeo sedeas vel raro: sed astans
Pocula mitte celer: pone ve tolle dapes
Iuraq; conuiuas super importare minister
Effuge: nam turpis sepe fit inde toga.

¶ Ne autem semp sibi sedendũ putet monet vt raro sedeat: vel dic prius locutum fuisse de diuite et herili filio: nunc de famulo: vnde dicit. Tuq; puer, ⁊c. Docet preterea celeriter dapes et pocula ponere atq; reponere:

sed cante sic vt iura. i. liquores vel aque in quibus cocte sunt nõ fundantur in discumbentes vel eorum vestes.

Quodq; iubebit herus facilis semperq; subito
Quemq; tibi dederit tu tibi sume locum
Quodq; vir egregius pauido tibi porriget: illud
Sume libens grates aptaq; verba refer.

¶ Pulchre p̃cipit vt scolastici mongeri sint: vtq; nõ difficiles: sed dñi iubentur assidere pareãt sumentes locũ a dño seu patre familias assignatũ sumantq; cum gratiarum actione bolum a maioribus porrectum.

Esto tribus digitis magnos nec sumito morsus.
Nec duplices offas mandere vtrinq; iuuet.

¶ Docet quõ & quãtũ capiãt cibũ: dicens. Esto. i. comede tribz digitis. s. pollice & duobz prim⁹ nec subito magnos morsos: nec iuuet te mãdere. i. masticare vtrinq;. i. abvtraq; pte oris duplices offas. i. frusta & pulmẽta.

Dapsilis & largus semper blandeq; sodali
Impartire tuo pauperibusq; dapes.

¶ Inuitat ditiores ad beneficentiam & largitatem dicens. Tu dapsilis et largus impartire. i. partim largire tuo sodali. i. qui tecum sedet: & letis rebus vacat et pauperibus dapes. i. cibum. Impartire hic est imperatiui modi verbi deponentalis. Legitur etiam impartio actiuum.

Nec vos obscenos laudabimus aut comedones
Esse decet viuas: viuere non vt edas.
Namq; cibus nimius capiti stomachoq; nocebit
Corporis et vires ingeniumq; rapit.

¶ Mãdat iterũ vitare gulositatẽ ppt̃ dãnũ & turpitudinẽ q̃ ex ea sequuntur. Comedones q̃ nimis comedunt dicunt: sicut & mãducones: bibones q̃ nimis bibũt. ꝛc. Esse decet Ordo est. Decet esse. id est mãducare. Est enĩ ab edo non a sum infinitiuus sup. vt vivas & non decet viuere vt edas.

Gausape non macules aut pectora: nec tibi mentũ.
Stillet: sicq; tibi ne manus vncta caue.
Sepe ora & digitos mappa siccabis adapta
In quadra faciet non tua palma moram.

¶ Iterũ cohortat ad mũditiã seruãdã inter comedendũ dicens. Nõ macules gausape. i. illud qõ sup mensã sternit. nec macules cibo & potu pectora tua & mentum non stillet tibi ex cibo aut potu dependente & caue ne manus sit tibi vncta. i. pinguis. Siccabis aũt et terges sepe ora. i. labia et digitos mappa. i mantilli adapta. i. ad hoc tibi dato. Et tua palma. i. manus sed maxime palma non faciet morã in quadra. i. vasculo escario: siue quadra fuit more italico siue aliud.

Carmen iuuenile de moꝛibus menſe.

Quod tibi vicinum fuerit tu ſume/ſodali.
Cede tuo referat dum tamen ille manum
Dũq; in fruſta ſecat caueas ſumpſiſſe receſa
Lurco legit dulces abſq; ruboꝛe bolos.

¶ Pulchre docet qs cibus cuiꝫ ſumẽdꝰ eſt et qñ: dicẽs q is q̃ añ quemlꝫ poſitꝰ eſt/hoc ẽ in ꝓma ꝑte eſcarũ ⁊ nõ eſt ſumẽdus donec ſodalis manũ reduxerit nec ꝓuiſq; totũ obſoniũ receſum fuerit. Ordo eſt. Tu ſume qđ fuerit ſiue caſu ſiue maioꝛe ſic volente tibi vicinuz tñ cede tuo ſodali. i. noli ſimul cũ eo cibũ capere: dũ. i. donec ille referat. i. reducat manũ et caueas ſumpſiſſe fruſta. i. particulas receſa. i. iterũ inciſas. Mã primũ in maiores deinde in minores particulas ſcindunt. Caueas inq; ſumpſiſſe dũ. i. q; diu miniſter vel ſodalis tuus ſecat. i. diuidit in fruſta vel ſic caueas ſũpſiſſe receſa. i. ea q̃ ciſa ſũt dũ ſodalis ſecat obſoniũ tuũ in fruſta. Lurco. i. ligurio vel liguritoꝛ ⁊ voꝛax homo legit. i. excerpit abſq; ruboꝛe. i. pudoꝛe ⁊ verecundia dulces bolos quos quidam moꝛſellos dicunt.

Non manibus gremio immiſſis tibi vellicet vnguis
Quod ſumes reſidens non agitato pedes

¶ Monet ne inhoneſtꝰ ſis ĩmittẽdo manũ in gremiũ tuũ vel ad pudẽda ⁊ poſtea ad cibũ vellicãdo cũ eiſdẽ vnguibus q̃bus ⁊ illa. Itẽ ꝓcipit ne pedes agites maxime in crura tecum accumbentis: quod inhoneſtũ eſſet.

Incidaſq; ꝓius q̃ dens contũdat ofelam.
Tingantur rurſus ne tibi moꝛſa caue
Nec lingas digitos nec rodas turpiter oſſa
Aſt ea cultello radere rite potes.

¶ Iterũ docet q̃ pacto ꝰmedas dicẽs q incidas priꝰ offelã. i. fruſtũ carnis Erãt em̃ qui offam putãt eſſe panẽ tẽperatũ: vt dicũt iure cũ ſit caro ipſa forte iure ꝰſperſa. Hꝫ aũt ofela primã breuẽ ⁊ ſcribit vno f ⁊ offa primã lõgam ſcribitq; gemino. Incidas ergo ꝓius ofelã. i. paruũ fruſtũ carnis quã dens tuus ꝓtundat et caue ne moꝛſa tibi. i. a te. hoc eſt ea q̃ tu momoꝛdiſti ſemel ſeu panis ſit ſeu obſoniũ tingant. i. intingant rurſus. i. iterũ in eſcarium vbi ius eſt. Itẽ nec. i. ⁊ nõ: tu nõ lingas digitos nec rodas oſſa turpit videlicet dentibus vel vnguibus. Tu aũt potes ea radere cultello id eſt carnes abſtrahere temperanter: addit rite. i. decenter.

Siue ſuper menſam coꝛtex cumuletur ⁊ ipſa
Oſſa vel in pateram ꝓe pedibuſue iace.

¶ Docet quõ ſuꝑflua cõgeras. Mã ſi ita ceteros factitare videris congeres corticem panis pomoꝝ ⁊ caſei ſuper menſam/oſſa aũt vel in paterã. i. vas patens ⁊ amplũ ad hoc appoſitum: vel iace ea ꝑ pedibus: ſic tñ vt neminem contingas nec offendas.

Nec tanq̃ ficos tenta: nec delige fruſta.

Et quodcunq; manus huc tibi lumen eat.

¶ Monet ne frusta obsonioꝝ turpiter attractemus pusq; sumamus et ad huc inhoncstus esset attractata deserere. Ordo est nec tenta. i. frequenter tene nec dilige. i. ex multis tibi ad eligendū segrega frusta obsonioꝝ tanq; ficos. i. sicut tentant q̄ ficos edunt: ꝛ lumen. i. visus vel oculus ꝛ. i. dirigat tibi huc id est in hāc partem quocūq;. i. quancūq; manus tua erit: hoc sūt dicit ne quid deiicias aut fundas aut frangas aut turpiter contractes non videndo quo manum impellas.

Nec sociū torue inspicias: quid ve ederit ille.
Aduertas: gestus inspice sepe tuos.

¶ Monet iterū vt oculos custodiamus ne inepte ꝛ truculēter sodales inspiciamus: aut obseruemus q̄d comedant. Ē contrario autē gestus ꝛ mores nostros sepe conspiciamus: vt si quid offuerit corrigamus.

Pocula cum sumes tergat tibi mappa labella
Si tergas manibus non michi charus eris
Una manus sumat pateram ni hanc iactet in hostē.
Theseus: aut beli sint monumenta patris
Ast hanc si binis manibus captabis: id apte.
Efficies digitis pocula sume tribus.

¶ Docet quomodo pocula sumēda: dicēs q; prius terges os tuum mappa non manibus et sumes vascula vna manu immo tribus dumtaxat digitis sed pateras. i. vasa tā magna vt non possint commode sine periculo effundendi vna manu leuari: sumes decenter vtraq; manu. Ordo duoꝝ versuū medioꝝ est vna manus sumat patera ā quam galli tarsiam vocant: ni. i. nisi Theseus vir fortissimus iactet hāc. i. hmōi poculis in hostē. s. lapithas: aut nisi sint monumenta Beli patris clisse: de qua et eius patera sic Virg. in primo enei. Dic regina grauem gēmis auroq; poposcit. implcuitq; mero pateram quaz belus ꝛ omnes a bello soliti. ꝛc. plura in silluis nostris de theseo et belo diximus.

Et teneas oculos: nec supra pocula fare
Plena aliquo vita sit tibi buccha cibo.
Deme merum cyatho: multum ne forte supersit
Quod nolit socius sumere rite tuus
Qui sapit extinguet multo cum fonte falernum
Et parco limpham diluet ille mero.

¶ Iterū docet quomodo et q̄d bibes tenebis inquit oculos ne vagentur dum bibis cauebis ne multū loquaris tenēs poculū in manu. curabis habere os cuacuatum cibo priusq; bibes in cyatho socij non sines vinū euaporari: sed si non biberit aliud infunde: aut si eodez vase bibis nō plus im-

fundes q̄ tu ebiberis. Si vinū acre ⁊ fumosuz est diluetur aqua. Merum dicitur purū ⁊ immixtū ⁊ subaudit vinum. Falernū est vinum ardēs ⁊ nobile qđ in falerno monte campanie italice nascit. In vltimo versiculo aut hypallage est vt sit diluet limphaꝫ parco mero: p eo qđ est diluet parcuz merum lympha. Aut reuera vult tātum aque esse debere: vt non aquā in vinum: sed vinū modicum in multam aquā fundere videaris. Diluo cōpositum est a di et luo: vel a dilauo qđ in cōpositiōe fit luo: vt proluo diluo abluo: et sunt tertie cōiugationis sicut aliquando lauo lauis lauit per tertiam coniugationem declinatur.

Non facies binos haustus: nec fessus anheles.
Sibila nec labiis frigidula prome tuis
Nec cito sordebis velut oui lutea grati.
Nec nimium tarda sume falerna mora
Unus siue duo ad summum tria pocula sumes.
Si hunc numerū excedes iam michi potus eris.
Fac videas quodcumq̄ bibis modicumq̄ pitissa.
Crater siue calix det tibi vina breuis.

¶ Docet quomodo bibendum sit dicēs primo q̄ vno tractu bibes nec tā longo vt postea anheles ac sibiles scđo vt temperantur: nec tam cito ac si lutcum. i. rubrum oui sumas nec nimis lenta mora. Tertio vt non sepe: et dicit q̄ ad summū ter q̄ frequētius biberis reputaberis potus. i. ebrius. Quarto vt caute bibas ne cogaris poculū assumptum deponere aut dānū incurras ad qđ remediū est inspicere qđ bibas: et pitissare. i. tenuiter probare. Et ideo ne potus q̄ respuis multis sit monet breui vasculo vti.

Os quoq̄ tergebis semper post pocula palmas
Ablue cum mensam deseris atq̄ labra
Inflectensq̄ genu iūgens quoq̄ brachia: prosit.
Dicito sed tolles ordine queq̄ suo.

¶ Postq̄ ostendit quomodo ad mentum accedendum: et quō in ea mā ducādum ⁊ bibendū sit ostendit quomodo ab ea discedendum sit dicēs q̄ post potū tergebis os et ablues palmas postq̄ deseruieris mensam similiter et labia. Discedens autem inflectes genu et iunges manus dicens prosit: quod honeste dicitur. Nam proficiat ineptum et proficite importunum et imperiosius videtur. hoc dicto tolles omnia qbus vsus es debito ordine ⁊ illis suo loco repositis ablutus ableas quo te vocāt officia. hec ad Sulpitiana [illegible] tis sit adnotasse plura in siluis nostris q̄ volet videbit hūcq̄ apicem nostrum adiunctum sinet.

¶ Aper Ascensianus de officio scolastici.

Nec satia est mundū cōmēcz accedere mēsam.
Ni probus in cunctis conspiciare locis
Proinde puer qualem satages deducere vitam
Te perq̄ paucis admonuisse velim.
Mane experrectus quas condit optimus autor.
Christus eas referes supplice mente preces
Deinde salutatum properabis vtrūcz parentem
Et cuiq̄ tue cura salutis erit.
Tum quēcumcz vides venerandum relligione
Sanguine canicie moribus officio.
Huic si forte sedes properes: assurgere si stas
Aut transis retegens tempora: flecte genu
Tum preceptoris tibi patris amore colendi
Auribus atcz oculis menteq̄ verba cape
Que si forte tibi minus intellecta reliquit
A condiscipulis sunt repetenda tuis
Intellecta autem: ne mox neglecta queraris
Inscribes nitido sepe legenda libro
Tandē vbi doctus eris: reliquū est bene viuere curet.
Ignarisq̄ tibi cognita precipias.

Finis.

Impressum Londoniis per Richardum Pynson. in vico anglice nūcupato (the Fletestrete) sub intersignio diui Georgii ꝙmorantē. Anno dñi. M.cccc.xvi.